

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש הסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • אגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תתלד

ערב שבת קודש
פרשת דברים / חזון
ה' במנחם אב ה'תש"ע

יוצא לאור על-ידי
מכון ליובאוויטש שעל-יד
צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

יום רביעי

במנחם אב

"כמדומה, שכליל מוצאי תשעה באב נוטלין את הידיים ג' פעמים לסירוגין כמו נטילת ידיים שחרית, אבל בלא ברכה"⁷⁹. הנטילה - לפני קידוש לבנה⁸⁰. וכן נועלים הנעליים ורוחצים הפנים תחילה⁸¹.

בלילה אין אוכלים בשר ואין שותים יין⁸². יש להימנע היום עד הצות גם מברכת 'שהחיינו'⁸³.

(79) "לא שמעתי זה בפירוש, אבל למדתיה מהנהגת מוצאי יום-הכיפורים" - ספר-המנהגים.

(80) כמו במוצאי יום-הכיפורים - אג"ק חלק כ עמ' רפד.

(81) לוח כולל-חב"ד.

(82) על-פי הרמ"א סי' תקנ"ח.

לאחר קידוש לבנה במוצאי ת"ב תש"ל, החלו הת' לומר בנוכחות הרבי "כי אלוקים יושיע ציון", והרבי נזף בהם מידיית ושאל "היכן המשפיע?" באומרו שזה דבר טוב, אבל ע"פ שו"ע צריך להתין עד מחר בצהרים.

ולהעיר ממנהג העולם לומר ולרקד "טובים מאורות" בסוף קידוש לבנה, גם במוצאי ת"ב (לוח 'דבר בעתו'. נטעי-גבריאל פמ"ט הערה ז' וס"פ פ"ז).

(83) בלוח כולל-חב"ד משמע שאסור עד הצות, וכן מנהג העולם. מאידך הרה"ק מבארדיטשוב נ"ע פירש דברי המג"א שגם בשר ויין שרי (משחרית), ארוחת-חיים תקנ"ח סק"א בשמו. וראה ביה"ל תקנ"ח ד"ה עד הצות. נטעי-גבריאל בין-המצרים ח"ב פרק פט ס"ו. ש"ש כהלכתה ח"ב פמ"ב הע' טריטו. בירור הלכה

אולי יש לומר שבהוספה בלימוד (דט"ו באב) מתחילים כבר מתשעה באב ואילך⁸⁴.

יש לערוך 'סיום' גם במוצאי תשעה באב⁸⁵. כתב הרבי והציע להתוועד שלוש פעמים אחרי ת"ב: "ועל-כל פנים: בחמשה-עשר באב, ובשבת "שלו" שלאחריו, ובשבת שלאחריה, שבת מברכים דחודש אלול, חודש החשבון (והתשלומין) דימות שנה זו. ובשלוש פעמים הווי חזקה..."⁸⁶.

"... ולקשר ה'סיום' (ב'משפט' - הלכה) גם עם נתינה לצדקה. ובמקום המתאים - לקשר את ה'סיום' - "יומא טבא לרבנן" - גם עם סעודה והתוועדות. ויש לפרסם זאת בכל מקום האפשרי..."⁸⁷.

"הנוסעים למקומות שונים... ייקחו עמם קופת צדקה... שמזכירה ומעוררת אודות נתינת הצדקה בפועל"⁸⁸.

סו"ס תקנ"ח. שו"ת: שאילת יעב"ץ ח"א סי' צו. ארזדברו ח"ח סי' מ. אבן-ישראל ח"ז סי' כו. יחוד-דעת ח"ה סי' מא. פסקי-תשובות שם ס"ק ד.

(84) לקוטי-שיחות חלק יד עמ' 206, הערה ד"ה 'בנתנם סימן', עיי"ש.

(85) ועיי"ז תהיה מעלה נוספת - שני סיומים (בת"ב עצמו ובמוצאי ת"ב), ש'כפול' קשור עם הגאולה" - 'התוועדות' תשמ"ט ח"ד עמ' 94.

(86) לקוטי שיחות חלק לט עמ' 229.

(87) ספר-השיחות תנש"א ח"ב עמ' 733.

(88) 'התוועדות' תשמ"ח ח"ד עמ' 121, 123.

לזכות

אנשי החסד הדגולים

הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו
ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,
בני הרה"ח ר' שלום ישע' ע"ה דייטש

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

ה' במנחם-אב ה'תשע"ב – י"ב במנחם-אב ה'תשע"ב

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	ה' במנחם-אב	הלכות יבום וחליצה פרק ג-ה.	הלי בכורים פרק ו.	מ"ע ריו.
ש"ק	ו' במנחם-אב	פרק ו-ח.	פרק ח.	מליית שנו.
א'	ז' במנחם-אב	הלכות נערה בתולה.. בפרקים אלו.	פרק ט.	מ"ע רכ. ריח. מליית שנו. מ"ע ריט. מליית שנט.
ב'	ח' במנחם-אב	הלכות סוטה.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	פרק י.	מ"ע רכג. מליית קד.
ג'	ט' במנחם-אב	פרק ד. פעמי הכן וגוי. ספר קדושה והוא ספר חמישי.. הלכות איסורי ביאה.. בפרקים אלו. פרק א-ב.	פרק יא.	מליית קה. של. שלא. שלב. שלג. שלד.
ד'	י' במנחם-אב	פרק ג-ה.	פרק יב.	מליית שלו. שלה. שלו. שלח. שלט.
ה'	י"א במנחם-אב	פרק ו-ח.	הלי שמיטה ויובל.. בפרקים אלו. פרק א.	מליית שמ. שמו. שמב. שמג. שדמ. שמה.
ו'	י"ב במנחם-אב	פרק ט-יא.	פרק ב.	מליית שמו. שמוט. שנו. שנה.

* השיעור של ערב תשעה באב – ללמוד קודם חצות היום. ** השיעור של תשעה באב – ללמוד במוצאי היום.

זמני השבוע *

תאריך	עלות השחר**		זמן ציצית ותפילין	זריחה	זמן ק"ש	חצות היום והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	120 ד'	72 ד' לפני הזריחה							
ו', ה' במנחם-אב	3:14	4:21	4:47	5:53	9:14	12:47	1:22	7:47.6	8:15
ש"ק, ו' במנחם-אב	3:16	4:21	4:48	5:54	9:14	12:47	1:22	7:47.1	8:14
א', ז' במנחם-אב	3:17	4:22	4:49	5:54	9:15	12:47	1:22	7:46.7	8:14
ב', ח' במנחם-אב	3:18	4:23	4:49	5:55	9:15	12:47	1:22	7:46.2	8:13
ג', ט' במנחם-אב	3:19	4:24	4:50	5:55	9:15	12:47	1:22	7:45.7	8:13
ד', י' במנחם-אב	3:20	4:25	4:51	5:56	9:16	12:47	1:22	7:45.2	8:12
ה', י"א במנחם-אב	3:21	4:26	4:52	5:57	9:16	12:47	1:22	7:44.7	8:12
ו', י"ב במנחם-אב	3:23	4:26	4:52	5:57	9:16	12:47	1:22	7:44.1	8:11

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
*** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"י בסידורו (סדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "ככמו ארבע מינוטיו" (לשון אדה"י שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ
דברים	7:10	8:26	7:25	8:29	7:18	8:30	7:26	8:28
ואתחנן	7:07	8:22	7:22	8:25	7:15	8:26	7:23	8:23

עורך ראשי: מנחם מענדל ברוד • עורך: נחמיה קפלון • הגהה: יוסף-יצחק אולידורט

מו"ל: מכון ליובאוויטש שעל-יד צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונוב

כתובת: ת"ד 14 כפר-חב"ד 72915, טל' 03-9607588, פקס: 03-9606169

אינטרנט: www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il ISSN 0793-7474

כתב הרבי נשיא דורנו: "לא ראיתי את כ"ק מו"ח אדמו"ר הולך לבית-החיים בתשעה באב"⁶⁴.

מנחה:

תפילת מנחה - בשעה מאוחרת יחסית⁶⁵.
'אגרא התעניתא' (=דמי הסעודות שנחסכו בגלל התענית) - נותנים לצדקה לפני תפילת מנחה⁶⁶.
מתעטפים בטלית ומניחים תפילין בברכה.
קריאת-שמע (כדי לומר קריאת-שמע בתפילין, אומרים את כל שלוש הפרשות⁶⁷). שיר-שלי-יום. אין כאלוקינו, וכל השיעורים (כולל: חת"ת⁶⁸). וענייני בית הבחירה⁶⁹ השייכים לשהרית⁷⁰.
אחר-כך⁷¹ סדר תפילת מנחה: וידבר. קטורת.

64 ספר-המנהגים עמ' 47. וראה הסבר עמ' באג"ק חלק יא עמ' זו.

65 ספר-המנהגים שם, ע"פ שו"ע אדה"ו סימן קכט. וראה בס' 'מנהג ישראל תורה' ס' תקנ"ה ב, שיש המתפללים מנחה גדולה בת"ב כזריזין מקדימין להנחת תפילין, ודחה זאת. וכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו היה מתפלל בקביעות בכל התעניות, כולל תשעה באב, בשעה הרגילה לתפילת מנחה בכל יום (15:15).

בכף-החיים ס' תקנ"ט ס"ק ט הביא מס' פתחי-עולם (שמחברו היה מחסידי חב"ד), שבמנחה תולין את הפרוכת במקומה כמו שלובשים את הטלית. וכן מנהגנו, וכך נהגו אצל הרבי (הרה"ח רי"ל ש"י גרונר).

66 כדאיתא בספרים (מטה-משה ס' תשנ"ו, אליה-רבה ס' תקס"ו ס"ק ב) שביום התענית יש ליתן סכום הסעודות לצדקה, כדי שדמי המאכלים שאינו אוכל ושונה באותו יום אכן יעלו לקדושה ממש - 'התועודיות' תשמ"ט ח"ב עמ' 460.

67 ודלא כמשה-ברורה ס' תקנ"ה ס"ק ה. וראה בס' 'מנהג ישראל תורה' ס' תקנ"ה ס"ק ג, ובספר 'נטיעי גבריאל' הל' ב'ין-המצרים, בשו"ת שבסוף הספר (במהדו"ב - סימן יט) בענין זה. אך אין לחזור תיבות 'ה' אלוקים אמת" (ראה אג"ק חט"ז עמ' רצד).

68 לכאורה, את שיעור התניא ניתן היה לומר בבוקר, ראה לעיל ובהגדה 35, אבל מהלשון 'כל השיעורים' משמע שסדר האמירה צ"ל דווקא אחרי שחרית. ואגב, התניא שהרבי היה אומר לפני התפילה, לא היה מהשיעור היומי.

69 ראה ספר-השיחות תשנ"א ח"ב עמ' 691 (ושם, שיש לזה השלמה במוצאי היום). אך בשיעור הרמב"ם היומי, ההוראה במורה-שיעור, המוגה, היא ללמודו (רק) במוצאי תשעה באב. (ראה 'התקשרות' גיליון כח עמ' 16, גיליון לו עמ' 15 וגיליון נב עמ' 16).

70 ספר המנהגים. ראה גם אג"ק חלק יז עמ' קמו, שטוב ללמוד שיעורי חת"ת בסמוך לשחרית. ובשו"ע אדה"ו ס' קנה ס"א, שכן עדיף לגבי כל שיעורי תורה הנלמדים ביום.

71 ספר המנהגים. סדר התפילה - לוח כולל-חב"ד (נראה לעיל

אשרי. חצי קדיש. קוראים 'ויחל' לשלושה אנשים, והשלישי מפטיר ב'דרשו ה' בהימצאו'. יהללו. חצי קדיש⁷². שמונה-עשרה. אומרים 'נחם' בכונה ירושלים, ו'עננו' (בתפילת לחש) ב'שומע תפילה'⁷³. שכן 'נחם' - אומרה בברכת 'שמע קולנו' אחר 'עננו', או ב'רצה' קודם 'תחזינה', או ב'מודים' קודם 'ועל כולם', ואם שכן - אינו חוזר. שכן 'עננו' - יאמרנה (ללא חתימה) אחר 'אלוקי נצור' קודם 'יהיו לרצון'. בחזרת הש"ץ אומר 'עננו' בין גואל לרופא, 'נחם' בכונה ירושלים, 'אלוקינו ואלוקי אבותינו, ברכנו...'' (או נשיאת כפיים - לנהגים אותה בכל יום. ונוטלים תחילה ידיהם עד הפרק⁷⁴). קדיש התקבל. עלינו. קדיש יתום.

לאחר מנחה⁷⁵ (קודם השקיעה⁷⁶), מניחים תפילין דרבנרות⁷⁷ ואומרים קריאת-שמע, קדש, והיה כי יביאך, ויש זכרות⁷⁸.

סיום הצום בתל-אביב בשעה 20:15 בערב.

הערה 46.

72 כשהתפלל הרבי כש"י, התחיל את החצי קדיש במנחת ת"צ מייד לאחר סיום ברכות ההפטרה (כדי למנוע הפסק, ע"ד מנהגנו במנחת ש"ק), ותוך-כדי אמירתו אמרו 'יהללו' והחזירו את הס"ת לארוה"ק.

73 מי שאינו מתענה, לא יאמר 'עננו' (גם לא 'ביום צום התענית הזה'). ראה הדעות בזה בפסקי תשובות ס' תקס"ה ס"ק א.

74 הוראת הרבי ביו"כ, ראה 'אוצר מנהגי חב"ד' אלול-תשרי עמ' ריו. ושם, שגם הם צריכים ליטול ידיהם במוצאי היום ג"פ לסירוגין עד הפרק.

75 הרבי נהג תמיד להניח בבוקר (ראה לעיל ע"י ציון 44) רק תפילין דרש"י. למנחה הניח שוב תפילין דרש"י, ולאחריה חלץ אותן בחדרו והניח תפילין דר"ת, ואחריהן תפילין דשמושא"ר באר-שבע⁷⁶.

76 ראה פסקי הסידור אות נג. קובץ 'אהלי שם' גיליון ז, עמ' רלח. אך מסתבר, שמי שלא הניח עדיין - יניח גם אחרי השקיעה. וראה דיון בזה בה'תקשרות' גיליונות: תשפ"ג, תשפ"א, ת"ת, תת"ז.

77 לעצם ההנחה בת"ב - 'מסיפורי כ"ק מו"ח אדמו"ר על-דבר ההגות אביו כ"ק אדמו"ר מהרש"ב. והוא דלא כמו שכתב במשמרת-שלום ס"מ משו"ת הרמ"ע מפאנו - ספר-המנהגים שם [וראה שם להלן עמ' 77 אודות אבל ר"ל בתוך שבעה שיניח תפילין דר"ת, בשם הרה"צ הרה"ח ר' הלל מפאריטש, ושכן מובא בשם המקובל מהר"ר שלום שרעבי].

78 ספר-המנהגים, והאמירות - ה"ה מכלל סדר היום.

מטרת הגלות - קידושין נעלים יותר לעתיד

מהו העניין החיובי בגט, שלמרות שהתורה לא רצתה בו, היא מדמה אותו לספר תורה? • ומדוע בתורה ובסדר הגמרא מופיעים הגירושין לפני הקידושין? • בכוח עבודת התשובה לחדש את הנישואין באופן נעלה יותר מבעבר • על-ידי "ופרצת" מכל ההגבלות בעבודת ה', מגיעים "מן המצר" אל המרחב האמיתי • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

ולאידך גיסא - אם בפועל היה עניין של גירושין (מאיוז סיבה שתהיה), הרי למרות שבכל התורה כולה אמרינן "כל מילתא דאמר דאמר רחמנא לא תעביד אם עביד לא מהני"³, הנה בנוגע לגט - "מאי דעבד עבד", היינו, שלא כייפינן ליה לאהדרה (גם כאשר הדבר הוא בידו, כיוון שאינו כהן), שמשמעות הדבר היא שיש בגירושין עניין חיובי! ולהעיר, שאף שעניין הגט הוא היפך האהבה, שצריכה להיות גם על-פי שכל - הרי זה אחד מתרי"ג מצוות, שיסודם הוא "ואהבת לרעך כמוך", ונכתב בתורה וְעַד שִׁשִּׁים מִצְוֹת מִלְכוּת"⁴, "ששים מסכתות"⁵, יש מסכת מיוחדת שמוקדשת לעניין הגיטין שעניינה הוא הבנה והשגה, ויתירה מזה - כפסד הרמב"ם בסוף הלכות הנוכה: "כל התורה לא ניתנה אלא לעשות שלום בעולם, שנאמר דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום". ועל כן צריך לומר, שיש בזה גם עניין חיובי.

(3) תמורה ד, סע"ב.
(4) שה"ש ו, ח.
(5) שה"ש ו, עה"פ.
(6) משלי ג, זי. וראה גיטין נט, ב.

א. תוכן סיום מסכת גיטין (לאחרי כל העניינים במסכת גיטין) הוא, שאפילו כאשר בפועל היה עניין של גירושין, וי"כל המגרש . . . מזבח מוריד עליו דמעות", מכל מקום, צריך לידע, שעניין הגירושין אינו אלא לפי שעה בלבד, ותכליתו היא שעל-ידי זה יתגלה המעמד ומצב האמיתי ש"היא חברתך ואשת ברייתך", כדלקמן. ובהקדם הביאור בדברי הגמרא בסוף מסכת גיטין: "אמר ליה רב פפא לרבא, לא מצא בה לא ערוה ולא דבר (וגירשה), מהו (מי כייפינן ליה לאהדרה או לא). אמר ליה: מדגלי רחמנא גבי אונס לא יוכל לשלחה כל ימיו"², כל ימיו בעמוד והחזיר קאי (שכית דין כופין אותו להחזירה), התם הוא דגלי רחמנא, אבל הכא מאי דעבד עבד". ונמצא, שכעניין הגט ישנם שני הפכים: מחד גיסא - מדגישים גורל שלילת עניין הגט, עד כדי כך, שלכמה דעות הלכה כבית שמאי ש"לא יגרש אדם את אשתו אלא אם כן מצא בה ערות דבר", ובכל אופן, "אין ראוי למהר לשלח כו";

(1) ז, א (ובפרש"י).
(2) תצא כב, כט.

(השלמה - אחרי חצות הלילה, כרגיל⁵⁶). אמירת חומש ותניא דחת"ת היום: רק לפני מנחה⁵⁷ ואילך (השלמה - מצאת הכוכבים, כרגיל). לימוד הרמב"ם היום: רק במוצאי היום⁵⁸. לימוד ענייני בית הבחירה היום: אחרי חצות היום⁵⁹ (השלמה - מצאת הכוכבים)⁶⁰. עד חצות היום⁶¹ (12:47 בת"א), אסור לעשות מלאכה שיש בה שיהוי קצת. ואין מכינים צורכי סעודה⁶². ואין יושבים על הספסל⁶³.

רק אחרי ק"ש בתפילין דרשי - כנראה כסדר ההשלמה דשחרית.
(56) מפשטות הלשון בספר המנהגים "וכל השיעורים השייכים לשחרית".
(57) ספר המנהגים - מנהגי ת"ב.

(58) כן הוא במורה שיעור' לרמב"ם (מוגה). ואולי כיוון שלא רצה הרבי להקל בדין ת"ב, קבע מראש שילמדו זאת בלילה לימוד כסדרו, לא בגדר "השלמה" (משא"כ חת"ת, כמבואר באג"ק כרך יג עמ' שלא), אף שבכל יום עיקרו ביום דווקא, כמ"ש בסה"ש תשמ"ט ח"א עמ' 194 הערה 39.

(59) והעירני ח"א, שאולי כיוון שמותר ללמוד ענייני בית הבחירה אחר"צ - ניתן יהיה גם לסיים או מס' מידות ותמיד, אף שבשיחות (כמה מהן צוינו לעיל בהערה 32) לא נזכרה בפירוש בעניין הסיום היום אלא מס' מו"ק (אלא שברוב המקומות הלשון היא "בלימוד המותר או ע"פ שו"ע" וכד'). ועצ"ע.

(60) סה"ש תנש"א ח"ב עמ' 691 סוף הערה 87. והנה בלקוטי שיחות כרך כח עמ' 286 איתא, שהואיל והשיעורים בתורה הם "חיי נפשו", הרי זה גם למי "דלא ידע מאי קאמר" (למרות שכמוכן, מאותה סיבה, צריך לעשות הכול על-מנת להתעמק בהם), וזה כולל חת"ת, רמב"ם ו'בית הבחירה, עיי"ש. וכנראה שזו גם הסיבה להיתר אמירתם בת"ב אחר"צ (אף שמדינא ניתן היה לאומנם בבוקר, מצד צער, או מדין "להוט אחר התורה", או מצד "סדר היום", אך בפועל הוראה היא להחמיר ולדחותם לאחר חצות - ראה נטעי גבריאל הל' אבילות ח"ב פרק קו הערות היא), וגם אם נאמר ששיעור הרמב"ם נתקן מראש לאומרו בלילה (ראה לעיל הערה 58) ולא כהשלמה, עדיין צ"ע מדוע בענייני בית הבחירה לא נאמר דבר זה. ואולי מפני שעניינם הוא "בניין ביתי" וזה שייך בעיקר לפני תום יום ת"ב. וע"ע.

(61) ב'תורת מנחם - התועודיות' תשי"א שבהערה 25. "כפי שראיתי על הרבי - הנה בתשעה באב לאחר חצות היום לא היתה ניכרת עליו מתיחות ועצבות".

(62) וכבר כתבו, שיותר טוב לעסוק בצורכי סעודה אפילו קודם חצות, מאשר לדבר דברים בטלים וכדומה (טור ברקת סי' תקנ"ט ס"ק י).

(63) לוח כולל-חב"ד, ע"פ שו"ע שם סכ"ב ונו"כ.

(ט, כג) "אסוף אסיפם"⁴⁸. כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב היה עולה למפטיר. ולפעמים בשחרית וגם במנחה⁴⁹. אמירת כל הקינות⁵⁰. אשרי. ובא לציון גואל, ומדלגים פסוק "ואני זאת ברייתי". קדיש שלם בלא תתקבל. עלינו. קדיש יתום. בסיום תפילת שחרית אין אומרים 'שיר של יום' ו'אין כאלוקינו'. לאחר מכן קורא כל אחד ואחד לעצמו 'איכה'⁵¹. אם יש ברית-מילה, מלים אחר הקינות⁵². האב והאם, המוהל והסנדק מותרים ללבוש בגדי שבת (אך לא נעליים) עד אחר המילה. מברכים על הכוס ונותנים לתינוקות⁵³.

אין 'שאלת שלום' בתשעה באב. וכן אין לומר 'בוקר טוב' וכדומה, או לשלוח שי לחברו. מי שאינו יודע מכך ונותן שלום, משיבים לו בשפה רפה ובכובד ראש, וטוב שיודיענו שתשעה באב היום⁵⁴. אמירת תהילים היום: רק לפני מנחה⁵⁵ ואילך

(48) רמ"א סי' תקנ"ט ס"ד.

(49) ספר המנהגים.

(50) לאמירת פיוט 'אלי ציון' - נהג הרבי לעמוד (המנהגים השונים בזה ראה נטעי-גבריאל פרק סא סעיף יב, ושי"נ).

אין אומרים את הקינות שחוברו בדורותינו לזכר קדושי השואה (ראה 'כפר חב"ד' גיליון 1005 שהרבי שלל זאת. וראה נטעי-גבריאל שם סי"ד).

(51) לוח כולל-חב"ד. אצל אדמו"ר מוהרש"ב בשחרית היו מסיימים את התפילה בשעה 12:30 לערך [ואם התחילו בשעה מוקדמת יחסית, הרי שהאריכו הרבה בקינות. וראה בשערי תשובה ר"ס תקנ"ט, שבמקום שאין מאריכין בקינות, טוב שלא להשכים, בעניין שישוה באמירת הקינות עד סמוך לחצות היום], ואחר כך היה אומר [לעצמו, לא בציבור] 'איכה' במשך שנה וחצי לערך, ורק אחרי כן ישב על כסא כרגיל - ספר המנהגים עמ' 48.

(52) בספר מהר"ל - מנהגים (הוצאת מכון-ירושלים ס"ע רנה) איתא, שאו, ב'ובא לציון, אומרים 'ואני זאת בריתי'. וצ"ב מנהגו בזה.

(53) לוח כולל-חב"ד.

(54) שו"ע סי' תקנ"ד ס"כ ומשנה ברורה שם.

(55) ראה בס' 'תורת מנחם - מנחם ציון' ח"א עמ' 312 שהרבי הסביר שבתהילים יש "נעימות וזמירות" שזהו עניין של שמחה, שלכן לא אמר תהילים (ברבים) בימי ה'שבעה' בשנת תשמ"ח, עיי"ש הציון לעניין ת"ב בשחרית.

נשים רשאיות, לכאורה, לומר (אם נוהגות בזה): שיר-שליים, 'אין כאלוקינו', חת"ת' (ומה שוהרה להן הרבי) ענייני 'בית הבחירה' - מייד אחרי חצות היום. גברים אומרים זאת כדלהלן

ב. ועל דרך זה מצינו גם כ"גט" עצמו - שיש בו עניין חיובי:

גט - צריך להיות כתוב בשטר דווקא, כפי שלמדים ממה שכתוב "ספר כריתות", "ספר כורתה ואין דבר אחר כורתה".⁸

כלומר: אף-על-פי שאצל בניינה - שגם הם נצטוו על איסור אשת איש - נעשה עניין הגירושין על-ידי זה שמשלחה מביתו,⁹ מכל מקום, אצל בניישראל הרי זה נעשה על-ידי שטר דווקא. ואף שהטעם הפשוט על זה הוא כדי שעניין הגירושין לא יהיה דבר קל (כמבואר בספרי טעמי המצוות¹⁰), הרי, עניין זה היו יכולים לשלול גם על-ידי תנאים אחרים. ומזה מובן, שכתבת שטר הוא תנאי עיקרי בעניין הגט מצד עצמו.

ועד כדי כך, שממה שכתוב "ספר כריתות", שנקרא ספר, למדים כמה פרטי דינים בנוגע לגט שצריך להיות כמו ספר תורה¹¹.

ומרומז גם בכך ש"נוהגים לכתוב י"ב שורות בגט" (ובשביל זה עושים תחבולות - לכתוב אותיות ארוכות כו'¹², כדי שיהיו י"ב שורות דווקא, לא י"א ולא י"ג), "משום דכתיב ספר כריתות, כשיעור י"ב שיטין המפסיקין בין ארבעה חומשי ספר תורה"¹³.

ולכאורה תמוה ביותר:

ענינו של ספר תורה הוא - שטר קידושין בין הקב"ה ובניישראל, וכידוע הרמז המובא בספרים¹⁴ בפרוש דברי המשנה בריש קידושין: "האשה נקנית . בכסף ובשטר ובביאה", ש"כסף" הוא עניין האהבה, "אהבת עולם אהבתך"¹⁵, שזהו ענינו של "אברהם אוהבי"¹⁶, "ביאה" קאי על עבודתו של יעקב שהיתה

"מטתו שלימה"¹⁷, ו"שטר" קשור עם מתן-תורה, שהיה ב"קול שופר", משופרו של האיל שנשחט תמורת יצחק¹⁸, והיינו, שהתורה היא שטר הקידושין בין הקב"ה ובניישראל.

וכיוון שגט הוא היפך עניין הקידושין, מהי שייכותו לספר תורה - שיהיו בו דינים כמו בספר תורה, ויהיו בו י"ב שורות כשיעור י"ב שיטין המפסיקין בין ארבעה חומשי ספר תורה, הפסק (כריתות) שהוא חלק מהספר תורה עצמו, ויש בו קדושת ספר התורה, עוד יותר מקדושת הגווילין (שמסכיב לעמודי הספר תורה), להיותו חלק מהעמוד עצמו - בה בשעה שגט הוא היפך ענינה של ספר תורה שהוא עניין הקידושין!?

ונקודת הביאור בזה - שאף-על-פי שעניין הגט הוא היפך ענינו של שטר קידושין, הרי הכוונה בזה אינה אלא כדי שלאחרי זה יהיה עניין הנישואין באופן נעלה יותר, מתוך אהבה וחביבות גדולה יותר, כך, שלאמיתתו של דבר, הנה גם הגט הוא שטר קידושין, ואדרבה, באופן נעלה יותר, כדלקמן.

ג. ביאור הדברים:

סדר הדברים בכתוב הוא - שלאחרי עניין הגירושין נאמר עניין הנישואין: "ויצאה מביתו והלכה והיתה לאיש אחר"¹⁹. ולכן, גם בסדר המסכתות קודמת מסכת גיטין למסכת קידושין, "על דרך הכתוב שהקדים גירושין קודם נישואין" (כמבואר במפרשי המשנה²⁰).

אלא, שלאחרי הגירושין נעשים הנישואין באופן אחר מהנישואין הראשונים - נעלה יותר, על דרך החילוק שבין עבודת בעלי תשובה לעבודת הצדיקים.

כלומר: אף-על-פי שבתחילה "הכתוב קראו אחר, לומר, שאין זה בן זוגו לראשון, זה הוציא רשעה מתוך ביתו" ("כי מצא בה ערות דבר"), וזה הכניס רשעה לתוך ביתו" (כדברי הגמרא בסיום מסכת גיטין) -

(17) ויק'ר פל', ה. ה. ועוד.

(18) פדר"א ספלא."

(19) תצא כד, ב.

(20) פיה"מ" להרמב"ם בהקדמה.

לעניין לימוד חסידות, משמע שמותר³⁵.
אין נוהגים לישון על הארץ או לשים אבן תחת הראש³⁶.

שחרית:

שיעור נטילת-ידיים שחרית בתשעה באב - רק עד קשרי האצבעות³⁷. אם יש לכלוך על-גבי העיניים והרגילות היא לשטוף לכלוך זה במים - מותר³⁸.
אין מברכים "שעשה לי כל צורכי"³⁹ עד למחרת⁴⁰.

בשחרית⁴¹ אין מתעטפים בטלית ואין מניחים תפילין⁴². אין אווזים את הציציות בכרוך-שאמר

שבתשעה באב תשמ"ח סיים הרבי במנחה דת"ב את המשניות דמ"ק, היתה הנהגה חד-פעמית.

(35) בספר-המנהגים עמ' 77 מובא בשם הרה"צ הרה"ח ר' הלל מפאריטש ז"ל, שאבל ר"ל בימי השבעה לומד פנימיות התורה. והרי אבל חמור בעניין זה בתשעה באב, כמבואר בטור יו"ד סו"ס שפד. וראה 'רשימות' חוברת ד עמ' 6, ש"כ אדמו"ר מהורש"ב למד פעם דא"ח בתשעה באב, "וכנראה למיגרס בעלמא" ("כ"כ המאירי מ"ק כא,א בקשר לדברי מוסר]. וראה גם ספר-המנהגים עמ' 46 והערה 11. וע"ע 'לשמע או'ן" ס"ע רטו.

ומ"מ רצוי ללמוד מעניינת דיומא, ראה המובא לעיל הערה 30, ולהלן הערה 41.

(36) ספר המנהגים.

(37) שם עמ' 47. ובמכתב המצויין שם: "בתשעה באב מפני החלישות שבקדושה אין הטומאה מתאוה כל-כך לשרות... ומתפשטת רק עד קשרי אצבעותיו" - אג"ק ח"ג עמ' קמו, עיי"ש. וראה לעיל הערה 21.

(38) לוח כולל-חב"ד, על-פי שו"ע אדה"ז סי' תרי"ג ס"ג.

(39) סידור אדה"ז, וכן הוא בכתבי האריז"ל - ספר-המנהגים שם.

(40) הוראת הצמח-צדק בשם רבנו הזקן. ודלא כיש נוהגים לברך בלילה שנועל הסנדל - ספר-המנהגים שם.

(41) ולכאורה, כיוון שאין מניעה ללמוד היום פנימיות התורה (ראה לעיל הערה 35), הנוהגים לומר פרק תניא לפני התפילה (סה"ש תשמ"ט ח"ב עמ' 412, ובכ"מ. ובסה"ש תשנ"ח ח"א עמ' 246: "על הסדר, או באופן אחר"), יאמרו זאת גם היום (ועדיין ללמוד מעניינת דיומא, כמו באנה"ת פ"ז).

(42) ע"פ ס' המנהגים, מטור ושלחן-ירוך סימן תקנ"ה ס"א. בטור כתב "ויש שאינן רוצין לשנות המנהג, וגם אינן רוצין להיות בלא ציצית, ומתעטפין בטלית קטן תחת בגדיהם". ובב"י בשם האגור (סי' תתמו) "הייחידים לובשין ט"ק תחת בגדיהם בלי ברכה". ובשו"ע ס"א כתב זאת כמנהג כללי: "לובשים ט"ק תחת הבגדים בלא ברכה". הביטוי "תחת בגדיהם", הוא בניגוד לדברי הטור סי' ח והשו"ע שם ס"א "עיקר מצות ט"ק ללבוש על בגדיו" - ז"א שמדין השו"ע (והרמ"א - שלא הגיה ע"ז

ובקריאת-שמע⁴³.

כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע היה לובש הטלית בבוקר ופושטו, ואחרי-כך מניח התפילין ומתפלל בהן - כל זה בחדרו, שלא ירגישו בדבר. ובעת שהתפללו - אמר תהילים וכיו"ב⁴⁴.

הש"ץ אומר 'ענגו' בין 'גואל ישראל' ל'רפאנו'. שכן לאומרה ונזכר קודם שאמר ה"ח" מחתימת רפאנו - חזור ואומר 'ענגו' ו'רפאנו', ואם כבר אמר ה"ח" - אומר 'ענגו' בברכת 'שמע קולנו' וחזות: "ברוך אתה ה', העונה בעת צרה ושומע תפילה". שכן גם שם - אומרה בכרחה בפני עצמה אחר 'שים שלום'⁴⁵.

בשחרית אין נשיאת כפיים, ואין הש"ץ אומר: "אלוקינו ואלוקי אבותינו, ברכנו...". אין אומרים תחנון. הש"ץ אומר חצי קדיש. קוראים לשלושה אנשים⁴⁶ בפרשת ואתחנן "כי תוליד בני", והשלישי הוא המפטיר. חצי קדיש⁴⁷. הפטרה בירמיהו (ח,יג

מאומה) שאין להוציא הציציות לחוץ עד חצות (כמ"ש בלוח דבר בעתו, וכן נהוג בישיבת תורת] בצרפת], ודלא כמנהג העולם ואנ"ש. בנטעי גבריאל ס"פ נו סיים שמנהג העולם ללכת בט"ק כרגיל, ועם זאת הביא בפנ"ח סכ"ב את מנהג העולם שלא לאחוז את הציציות בק"ש כדלהלן, וכתב שם שמקורו מהאמור לעיל, וה"ז תרתי דסתרי.

הבריכי יוסף שם הביא שראה להמקובל מוהר"ר שלום שרעבי שהניח טו"ת כרגיל בשחרית. אך המנהגת כ"ק אדמו"ר מהורש"ב המובאת בפנים מוכח שאפילו למנהג רבותינו אין זה "כרגיל", שהרי רק לשב את הטלית ומייד פשטו ואח"כ הניח תפילין (בלבד) והתפלל.

למעשה יש ללבוש את ה"ט"ק שישנו בו בלילה, או עכ"פ ללבוש כשהידיים אינן נקיות, כדי שלא להתחייב בברכה (ראה לקט יושר עמ' ק ענין ג, מנש"ב ס"ב, ב, ולוח דבר בעתו).

(43) מנהג העולם, נטעיגבריאל פנ"ח סכ"ב ושי"נ.

(44) משיחת כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע - ספר-המנהגים, ועיי"ש בהערה. וראה 'רשימות' חוברת ד עמ' 6.

(45) לוח כולל-חב"ד בצום גדליה, ע"פ שו"ע אדה"ז סי' קיט ס"ה.

(46) מי שאינו מתענה - ישתדל (אם אפשר - באמירה לגבאי מראש) שלא יקראוהו לעלות לתורה, ראה הדעות בס' פסקי-תשובות סי' תקס"ה ס"ק ז.

(47) וכן נהג הרבי (בשנת תשמ"ח), וכמ"ש בשערי-אפרים שער ח סעיף צט, וזאת למרות דברי אדמוה"ז (ע"פ המג"א) בשו"ע שלו סי' רפב ס"ב גי"ח, שאין להפסיק בקדיש בין המפטיר להפטרה (וכמו שהקשה בגיילון רע"א לס' תקני"ט ס"ד). וראה בס' בירור-הלכה תנינא סי' תקנ"ט, שריכו עשרות שיטות הסוברות שיש לנוהג כן (אך לא ביאר הטעם).

אחר שמונה-עשרה - קדיש תתקבל. יושבים²² על הארץ (כנ"ל) וקוראים 'איכה'. בכל פרק המתחיל 'איכה' מגביהים את הקול יותר²³. פסוק 'השיבנו' האחרון, אומר הקהל בקול רם יחד עם החזן²⁴. בספר-המנהגים מובא סיפור על הרה"צ מרוז'ין וחסידיו, בקשר לזריקת 'בערעלאך' ומעשי שוכבות בתשעה באב. כנראה הובאו הדברים כדי שלא ירבו באבלות יותר מדי²⁵. אחר הקינות - 'ואתה קדוש', קדיש ושלם, ללא תתקבל²⁶. עלינו, קדיש יתום²⁷. אצל בתוך ה'שבעה' ראשי ללכת לבית-הכנסת בלילה ובוים עד גמר הקינות²⁸. תלמוד תורה: אפילו בתשעה באב, ש"אסור לקרות בתורה...

משום שנאמר 'פיקודי ה' ישרים משמחי לב'²⁹ - חייבים ללמוד תורה בכל רגע ורגע, אלא שהלימוד הוא בחלקי התורה המתאימים ליום זה³⁰. כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע היה לומד בכל שנה ושנה בתשעה באב מדרש 'איכה רבה', וסוגיית 'רבי יוחנן' דפרק הניזקין (גיטין נה סע"ב - נה סע"א)³¹. גם במשך המעט-לעת דתשעה באב יש לערוך 'סיום' (על מסכת מועד-קטן, שהוא מהעניינים המותרים ללמוד ביום זה)³². בנוגע ללימודי יארצייט בתשעה באב: עד הצות היום, לימוד משניות דאחרי התפילה הוא בפרקי דתענית³³ ומועד-קטן (פרק ג) הידועים, ולאחר הצות היום, נוהגים בזה כמו בשאר הידועים, היינו שהעוסק בזה בכל ימות השנה שומר עליהם גם בתשעה באב³⁴.

29 שו"ע או"ח ר"ס תקנ"ד.
30 "ראה שו"ע שם ס"ב. וראה שדיחמד, אסיפת-דינים, מערכת בין-המצרים ס"ב סי"ב, על-דרך ובדוגמת קדימת הלימוד בעניינים שהזמן גרמא, הלכות החג בחג וכיו"ב, בכל השנה. ראה טושו"ע ודאדה"ז או"ח ר"ס תכט, ובט"ז שם - ספר-השיחות תשי"ח ח"ב עמ' 574 (וכ"כ בילקוט-יוסף ח"ה עמ' 580, ובטעני-גבריאל מהדו"ב ח"ב פרק עה הערה יז. וע"ש בשו"ת שבסוף הספר סי' יז. ועיין ביאר בזה בשיחת ש"פ דברים תשל"ד (שיחות-קדוש ח"ב עמ' 340-342, נעתק ב'התקשרות' גיליון תיש עמ' 11). וראה לקוטי-שיחות חלק ט' עמ' 250, שבשנת תשל"ל המליץ כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, כשהורה באותה שנה על עריכת משמרות ללימוד במשך כל היממה דתשעה באב, שהמתאים ביותר בלימוד ענייני דיומא הוא רשימות כ"ק אדמו"ר ה'צמח-צדק' על מגילת איכה. בספר-השיחות תשמ"ח ח"ב עמ' 547 הערה 63 מובא "שביים י"ז בתמוז ותשעה באב יש לומדים (אף שמעטים הם ביותר - ולא תפרסם כלל וכלל) בתורה (בנביאים) פרשת היום ע"ד 'צום הרביעי' ו'צום החמישי' (על-דרך שבכל יום אומרים שירו של יום וכיוצא-בזה)". פרשת היום: מלכים-ב, כה, איכ"א. ירימיהו לט, ב"י. נבי. כז. דברי הימים-ב, לוי, יז.
31 ספר-המנהגים.
32 ספר-השיחות תשי"ח ח"ב עמ' 579 הע' 189 (ועד"כ בכ"מ, כנון לקוטי-שיחות כרך כד עמ' 336, כרך כח עמ' 287, סה"ש תשמ"ח ח"ב עמ' 564 הע' 117 וסה"ש תנש"א ח"ב עמ' 708 ועמ' 733).
33 אולי הכוונה למשניות ממסכת זו העוסקות בענייני התעניות, מפ"א מ"ד עד ספ"ג.
34 א"ק חלק יא עמ' שו. ומצין שם ללוח היום-יום ביום זה, והכוונה לומר שלימודי יארצייט דינם כמו שיעורי חת"ת. (ומה

הרי ענינו של בעל תשובה הוא, שעלי-ידי עבודתו מהפך מ"אל אחר" ל"ה' אחר"²¹ (שעושה מר' ד', עלי-ידי זה שמוסיף בו נקודה²², נקודת פנימיות הלב). ויתירה מזה - שהנישואין אינם "לאיש אחר", אלא שחזרת לבעלה הראשון: איתא בגמרא במסכת יומא²³: "גדולה תשובה שדוחה את לא תעשה שכתורה ("לא יוכל בעלה הראשון וגו'²⁴), שנאמר²⁵ לאמר הן ישלח איש את אשתו והלכה מאתו והיתה לאיש אחר הישוב אליה עוד הלא חנוף תחנף הארץ ההיא ואת זנית רעים

שלאחרי זה יתוסף עליו גדול עוד יותר בעניין הנישואין, ויתגלה ש"היא חברתך ואשת בריתך", "ברית" דייקא, כיוון שברית כרת הקב"ה ש"לא ידח ממנו נדח", שלכן, גם אם ישנו עניין של גירושין, הרי זה רק לפי שעה ובהציונות בלבד, וכראייתא במדרשי חז"ל²⁶ על הפסוק²⁹ "איכה גו' כאלמנה", "כאשה שהלך בעלה למדינת הים", בכ"ף הדמיון בלבד, ולאחרי זה נעשה עוד הפעם עניין הנישואין באופן נעלה יותר, כמו שכתוב³⁰ "והיה ביום ההוא גו' תקראי אישי ולא תקראי לי עוד בעלי". ועל-פי זה אתי שפיר השייכות של גט לספר

לימוד התורה וקיום המצוות צריכים להיות באופן של "ופרצת" דווקא, ובהכרח להרוס את כל המדידות וההגבלות שיש בכל העניינים ובכל הפרטים

רבים (ואף-על-פי-כן) ושוב אלי נאום ה"י". והיינו, שעלי-ידי תשובה גדולה ("גדולה תשובה") מבטלים לגמרי את פעולת הגט, ואז חזרת האשה לבעלה הראשון, וכיוון שבינתיים היה עניין הפכי כו', אזי נעשית האהבה וההכביבות באופן נעלה יותר מאשר בנישואין הראשונים - על דרך גודל האהבה וההכביבות דבעל-תשובה, כמו שכתב הרמב"ם²⁶ "אמש היה כו' והיום הוא אהוב ונחמד קרוב וידיד", והיינו, מכיוון שלפני זה היה שנאוי ומרוחק, הרי החביבות והקירוב שלאחרי זה הם באופן נעלה יותר מאשר בצדיקים, וכמבואר בתניא²⁷ שכיוון ש"עד הנה היתה נפשו בארץ ציה וצלמות", לכן "צמאה נפשו לה" "באהבה רבה וחשיקה ונפש שוקקה" "ביתר עז מצמאון נפשות הצדיקים". ונמצא, שתכלית הכוונה בעניין הגט היא - כדי

תורה - דכיוון שתכליתו של הגט היא שעלי-ידי זה יתוסף עליו גדול יותר בעניין הקידושין והנישואין, נמצא, שאמיתת ענינו של הגט הוא שטר קידושין, כמו ספר תורה, אלא, שספר תורה מורה על עבודת הצדיקים, וגט מורה על עבודת הבעלי תשובה³¹.

ד. [.] ויש לקשר כל הנ"ל לזמן "שבע דנחמתא" שלאחרי ימי "בין המצרים":

כללות עניין הגלות הוא בדוגמת עניין הגירושין (גיטין), שלכן צריך להבהיר בהפטרות שבע דנחמתא³²: "כה אמר ה' אי זה ספר כריתות אמכם אשר שלחתיה"³³. אמנם, עניין זה אינו אלא הכנה והקדמה וכלי לעניין הנישואין בין הקב"ה לישראל ביתר תוקף

28 תענית כ, א. וש"נ. איכ"ר פ"א, ג. הובא בפרש"י עה"פ.
29 איכה בתחלתו.
30 הושע ב, יח.
31 להעיר גם מלקוטי ל"ו"צ הערות לספר התניא ע' כ. שיחת כ"ף מנ"א תשי"ס"כ (תר"מ ח"א ע' 168).
32 הפטרת פ' עקב.
33 ישעי' ג, א. וראה ד"ה איכה עת"ר (סה"מ עת"ר ע' יג ויאילך).

21 ראה ויק"ר פי"ט, ב.
22 ראה סה"מ תשי"ע ע' 119 ואילך.
23 פו, רע"ב (ובפרש"י).
24 תצא כד, ד.
25 ירמ' ג, א.
26 הל' תשובה פ"ז ה"ו.
27 פ"ז.

וביתר שאת לעתיד לבוא – כמו שכתוב בהפטרות שבע דנחמתא: "כי בויעליך עושיך"³⁴, והיינו, שהקב"ה קונה את בני־ישראל בג' העניינים של כסף שטר וביאה (כנ"ל) באופן של "בנין עדי עד", כיוון שזוהי גאולה שאין אחריה גלות³⁵.

[..] ונקודת העניין – שעל־ידי המעמד ומצב של "בין המצרים", שאז העבודה היא באופן ד"מן המיצר קראתי י"ה", נעשה עניין "ענני במרחב י"ה"³⁶, שנמשך אליו מלמעלה עד למטה מבחינת מרחב העצמי – שזוהו עניין של פריצת גדרו של עולם, ענינו של משיח, שנקרא "הפורץ".

ועניין זה נעשה על־ידי העבודה באופן של פריצת גדר, למעלה ממידה והגבלה, ועל דרך שמצינו גבי איוב, שפרץ גדרו של עולם³⁷, ולכן היו אצלו כל העניינים באופן של "כפל"³⁸ (שמורה על העדר המדידה והגבלה³⁹) – והרי זהו גם אופן עבודת בעל תשובה, כפי שמבאר רבינו הזקן באגרת התשובה⁴⁰ על יסוד מאמר רז"ל בתנא דבי אליהו⁴¹ "אם היה רגיל לקרות דף אחד יקרא ב' דפים, לשנות פרק א' ישנה ב' פרקים וכו'", שזוהו "כמשל חבל הנפסק וחזור וקושרו שבמקום הקשר הוא כפול ומכופל".

ועל־ידי זה פועלים גם את עניין ה"נחמה בכפלים" (לאחרי ש"חטאה בכפלים" ו"לקחה בכפלים"⁴² – "נחמו נחמו עמי"⁴³, ולא רק נחמה על־ידי הנביאים, אלא גם נחמה על־ידי הקב"ה בעצמו – "אנכי אנכי הוא מנחמכם"⁴⁴ (כראיתא במדרש⁴⁵),

- (34) ישע' נד, ה – הפטרות פ' תצא. וראה שמו"ר ספט"ו: "לימות המשיח יהיו נישואין, שנאמר כי בויעליך עושיך".
- (35) ראה מכילתא בשלח טו, א. הובא בתור"ה ה"ג ונאמר – פסחים קטז, ב.
- (36) תהלים קיח, ה.
- (37) ב"ב טו, ב.
- (38) ב"ב שם. ירושלמי חגיגה פ"ב ה"א.
- (39) ראה גם תו"מ ח"כ ריש ע' 110.
- (40) ספ"ט.
- (41) ראה ויק"ר רפכ"ה.
- (42) ראה איכ"ר ספ"א.
- (43) ישע' מ, א.
- (44) שם נא, יב.
- (45) הובא באבודרהם בסדר הפרשיות וההפטרות.

כ"פ אנכי, באופן נעלה יותר מ"אנכי" דמתן תורה, שזהו מצד גודל מעלת עבודת התשובה.

ה. וכל זה מודגש ביותר כאשר נמצאים בעקבתא דמשיחא, וצריכים לפעול ביאת משיח צדקנו בגילוי, למטה מעשרה טפחים – על־ידי העבודה באופן של פריצת כל המצרים וגבולים:

גם מי שנמצא במעמד ומצב שכאשר מביט בשלחן־ערוך נעשה לו מר על הלב ("עס ווערט אים ביטער אויפן אָרץ"): מי הוא ומה הוא, באיזה מצב הוא נמצא, וכיצד יוכל לצאת ("ארויסקריכן") ממנו, ועל אחת כמה וכמה כיצד יוכל להיות ראוי לקבל פני משיח צדקנו שבא בעגלא דידן, בה בשעה שבדרך הטבע לא נשאר זמן לחזור בתשובה, לתקן מה שעשה עניינים אשר לא תיעשנה, ולמלא ולהשלים את העניינים שלא עשה – הנה במה דברים אמורים, בהיותו במעמד ומצב של עבודה מדודה ומוגבלת, מה שאין כן בהיותו במעמד ומצב הדרוש לעבודה בעקבתא דמשיחא, באופן ד"ופרצת"⁴⁶, שפועל ש"יעלה הפורץ לפנינו".

וזהו גם ההוראה הן בנוגע ללימוד התורה והן בנוגע לקיום המצוות שצריכה להיות העבודה באופן של "ופרצת" דווקא, והיינו, שבהכרח הרוס את כל המידות וההגבלות שישנם בכל העניינים ובכל הפרטים.

ועניין זה הוא בכוחו וביכולתו של כל אחד ואחד מישראל – מכיוון שיהודי מתקשר על־ידי אורייתא בקוב"ה⁴⁷, הרי, כשם שהקב"ה הוא בלי גבול האמיתי, כך גם "אתם הדבקים בה' אלקיכם"⁴⁸ נעשים בלי גבול כמו מי שמתדבקים בו.

- (46) מהתוועדות ש"פ מטות־מסעי, ה'תש"ט.
- (47) תורת מנחם כך כו עמ' 179 (189).
- (48) ראה גם שיחת כ"פ מנ"א דאשתקד סכ"ט ואילך (תו"מ חכ"ג ע' 242 ואילך). וש"נ.
- (49) ראה זח"ג עג, א.
- (50) ואתחנן ד, ד. וראה אבות דר"ג ספ"ד.

לימוד רמב"ם: רק לפני חצות⁴¹ (השלמה – רק במוצאי תשעה־באב).

לימוד ענייני בית־הבחירה: כמו בחת"ת דלעיל⁴².

במנחה אין אומרים תחנון⁴³.

סעודה המפסקת⁴⁴:
נהוג לשבת על הארץ (בהפסק איזה דבר⁴⁵) ואין חולצים הנעליים. ואסור לאכול שני תבשילים, אבל פירות חיים או חמאה וגבינה חיים, אפילו כמה מינים, מותר. ואסור לשתות משקאות חריפים, וקפה או תה מותר. לא ישבו לאכול שלושה ביחד, ואם אכלו – לא יזמנו. ומוותר לאכול עד השקיעה (בת"א: 19:49). נוהגים לאכול (בסוף הסעודה – פת טבולה באפר, וכן) ביצה קשה וקרה טבולה באפר, על־שם הכתוב "ויגרס בחצץ שיני, הכפישני באפר"⁴⁶. ואם אוכלים תבשיל בסעודה המפסקת, יש נוהגים לאכול את הביצה אחרי ברכת המזון⁴⁷ (וכנראה לא נפוץ בין

- (11) כן הוא ב'מורה שיעור' להרמב"ם (מוגה).
- (12) ע"פ ההוראה ללומדס בת"ב אהה"צ (כדלהלן הערה 69). וראה להלן הערות 59, 60.
- (13) את פרקי המשניות שאומרים חיובים ובעלי יארייט אחרי התפילה, אומרים בתפילה זו כרגיל, ראה להלן ע"י ציון 34, שמתירים זאת אפילו בת"ב אהה"צ.
- (14) ע"פ לוח כולל־חב"ד.
- (15) המקור להימנע מלשבת על הקרקע ממש, מובא בשע"ת סי' תקנ"ב ס"ק ג. וראה כף־החיים שם ס"ק לט, ובילקוט־יוסף ח"ז עמ' קכט, המקילין בזה. וראה בארוכה בס' 'מנהגי ישראל שם ס"ק ו.
- (16) באבילות ובתשעה־באב, ישב הרבי על ארגז נמוך, שגובהו מעל ג' טפחים (וכן דעת בעל 'מנחת שלמה' בס' הליכות שלמה על ת"ב הע' 14, נדפס בקובץ 'ישרון' גיליון יד עמ' תשפז, וציינו שזה דלא כמהרש"ם בס' דע"ת יו"ד סי' שפז ס"ב).
- (17) בירושלמי סוף תענית (פ"ד ה"ו) מסופר שהאמורא רב, משאל כל צרכו, היה טובל פתו באפר, ואמר: "או סעודת תשעה באב", לקיים מה שנאמר (איכה ג' טז) "ויגרס בחצץ שיני", הובא בב"י סי' תקנ"ב ובהגהת הרמ"א בשו"ע שם ס"ו. במקביל כתב הטור שם שבאשכנז נוהגים לאכול [ללא ציון הזמן] ביצים [ובב"י מהגמ"י: קרים וקשים] שהן מאכל אבלים, והביאו הרמ"א שם בס"ה.
- (18) בנטעי־גביראל פנ"א סי' ט' כ' שאומרים לפני ברהמ"ז על נהרות בבל, וכמדומני שאין מנהגו כן, אלא אומרים שיר המעלות' כהוראת אדה"ז בסידורו (נעתק בשער הכולל פל"ד סי' ובפסקי הסידור שבסוף השו"ע הוצאת קה"ת ח"א במהדורה הישנה עמ' 349, ומשום־מה נשמט מהמהדורה

אנ"ש להקל בזה).

יום שלישי

צום תשעה באב¹⁸

ביום שני, לפנות ערב, חולצים את הנעליים ומסירים את הפרוכת¹⁹ (וכיסויי הבימה ועמוד הש"ץ).

בתשעה באב נועלים נעלי גומי ובר או סנדל שאינו של עור. ודלא כהמחמירים בזה²⁰. מדליקים אור רק כפי הנחון לתפילה ולקריאת הקינות, ולא יותר²¹.

החדשה עמ' תרכו) לומר זאת בכל יום שא"א תחנון (ואין מוסיפים על האבלות יותר מהמוכרח. ואולי אדרבה – יש בזה משום עידוד, כבכמה עניינים).

בניין חולה בתשעה באב, בעלמא נהוג לפסוק שיאכל כרגיל (וראה פסקי־תשובות סי' תקנ"ד ס"ק ט, שם מביא גם את אלה שהחמירו לאכול בשיעורים וכיו"ב. נטעי־גביראל בין־המצרים ח"ב פרק סו הערה ח), וכן שמעתי מכמה מרבני אנ"ש שאינם מכירים כלל פסיקה כזו שיאכל בשיעורין בדומה ליוהכ"פ. ואף שבשו"ת הצמח־צדק או"ח (במהדורת תשנ"ד: סי' קח"ק) מציע לאכול בשיעורים, הרי שם מדובר: (א) למי שרוצה להחמיר, וגם זה – רק (ב) לבריאים (שבגלל המגפה דאז ר"ל חיביים היו גם הם לאכול).

ומה שהביא הרבי עניין "כדי־אכילת־פרס" דווקא ב'מנהגי בין המצרים (ותענית ציבור)' (בסוף 'רשימות על מגילת איכה' להצמח־צדק, קה"ת תשי"א, עמ' 61, ומשם לספר־המנהגים עמ' 45), כשהכוונה כנראה לחידושו האמור של הצ"צ, לכאורה כוונתו שבני הקטעים הללו (שיעור עיניו ב' צומות [= שבצומות האחרים לכו"ע אין אוכלין בשיעורין] בככותבת, ושיעור אכילת פרס) היא רק לעניין זה, שמי שאכל בשיעורין בכל התעניות נקרא 'מתענה' ויאמר ענו ויעלה לתורה (כמ"ש בפסקי תשובות סי' תקס"ו) אתו ו בשם שו"ת מהר"ם שיק סי' רצ, מרחשת ח"א סי' יד, ובשם הגרש"ז אויערבך, הובא גם בש"ש כהלכתא בהערות ש"פ לט). וראה קובץ 'אהלי שם' גיליון 3, עמ' קח.

חולה וקטן האוכלים סעודה, אומרים 'שיר המעלות' – כדלעיל בהערה הקודמת] נחם' בברהמ"ז רק לאחר 'הרחמן', כיוון שיש פלוגתא אם לאמורו בברכה שלישית (ראה שער־הכולל פל"ד סי' ט, נטעי־גביראל פרק סו סעיף יא וש"ט).

- (19) לוח כולל־חב"ד.
- (20) עיין שיערי־תשובה ואחרונים בסיומן תרי"ד. דרכי־חיים ושלום ס"ק תרע"ג – ספר־המנהגים עמ' 46.
- (21) שו"ע סי' תקנ"ט ס"ג, וראה 'מנהגי ישראל תורה' שם ס"ק ז.

הלכות ומנהגי חב"ד

ערב שבת קודש

ה' במנחם-אב

מנחה⁶. פרקי-אבות - פרק ג'.

מוצאי שבת:

מבדילים על היין⁷.

יום שני

ח' במנחם-אב, ערב תשעה באב

אחר חצות (12:47 באזור המרכז) לומדים דברים המותרים בתשעה באב, כמו איוב, ובדברים הרעים שבירמיהו, ומדרש איכה⁸.

אמירת שיעורי חת"ת היום: לכתחילה - לפני חצות היום⁹. בדיעבד - עד השקיעה¹⁰.

יום ההילולא של האריז"ל - מעורר בפשטות - שנוסף להוספה ב'משפט' ו'צדקה' בכלל, שהם בהדגשה מיוחדת אצל האריז"ל - שיוסיפו בכל הפעולות והפעולות המעיינות חוצה "זאת החכמה", ובפרט כמוסבר בתורת חסידות חב"ד¹.
ב'שבת חזון'² לובשים בגדי שבת³.

שבת קודש פרשת דברים

ו' במנחם-אב, 'שבת חזון'

בקריאת התורה מסיימים לכוון "כאשר דיבר לכם" ומתחילים ללוי "איכה אשא לבדי", כנדרס בחומשים⁴.

גם השבת עורכים 'סיום' עם סעודה⁵.

(1) התוועדותית תשמ"ט ח"ד עמ' 109.

(2) מצווה לפרסם (וי"שם אומרו") אודות תורת הרה"צ מברדיצ'וב בעניין 'שבת חזון' מלשון ראייה, שבו מראים לכל אחד ואחת את המקדש דלעתיד מרחוק" - התוועדותית תשמ"ח ח"ד עמ' 132.

(3) ספר-המנהגים עמ' 46, שכן נהג אדה"ז, וש"נ לפוסקים הדנים בעניין זה, וראה גם בהוספות לשי"ע אדה"ז חלק היו עמ' 1846 בשולח-הגיליון.

הטעם - כדי למנוע אבילות דפרהסיא בשבת. ולהעיר מהנהוג בין אנשי' (וכלל החסידים - ונטעיגריאל פכ"ה הערה טו), שאף את פסוקי התוכחה מהפסרת 'חזון' [אבל - גם את הפסרת ת"ב שחרית] אין קוראין בניגון איכה, שלא כמנהג העולם (המובא בשו"ת הריב"ש סי' קיב, מג"א סי' רפב ס"ק יד, שערי-אפרים שער ט סכ"ז). וראה 'מנהג ישראל תורה' סי' תקנ"א ס"ק ג.

(4) כך נהגו אצל כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע בליובאוויטש, ולא כנדרס בס' המנהגים סי' 31 ובלוח כולל-חב"ד. וראה בקשר להנהגה זו ב'לוח השבוע' לשבוע שעבר, הערה 5.

(5) ס"ה תנש"א ח"ב עמ' 708 (נעתק ב'לוח השבוע' בשבוע

מ'חזון' ל"ותחזינה עינינו"

אין הגאולה תלויה אלא בקב"ה!

ויהי-רצון שקבלת החלטות טובות בכל הנזכר-לעיל (בהוספה על כל ענייני העבודה שכבר נעשו ונשלמו לפני-זה) תמהר ותזרו ותביא תיכף ומיד המקדש דלעתיד בפועל ממש, כלומר, נוסף לכך ש"מראין לכל אחד ואחד המקדש דלעתיד מרחוק" כפי ש"בנוי ומשוכלל" בשמים, רואים כל בני-ישראל בית-המקדש-השלישי למטה שיוורד ומתגלה למטה, בארץ הלזו הגשמית, בארצנו הקדושה, בירושלים עיר הקודש ובהר הקודש. וכפי שכל בני-ישראל מבקשים בכל תפילה שבכל יום, הן בימי החול והן ביום השבת, וגם ב'שבת חזון' (כש"מראין לכל-אחד-ואחד המקדש דלעתיד") - "ותחזינה עינינו בשוכך לציון", כפי שהתפללו בשחרית ובמוסף, ויתפללו גם במנחה, לאחר הקדמת הקריאה בפרשת ואתחנן, "אחד מעשרה לשונות שנקראת תפילה", ובפרט לאחר ריבוי התפילות והבקשות של בני-ישראל על הגאולה - ריבוי שלא בערך אפילו לגבי "תקט"ו תפילות" כמניין "ואתחנן" - הרי בוודאי שהקב"ה ממלא בקשתם של בני-ישראל להביא את הגאולה תיכף ומיד ממש.

ובפרט שנוסף על ריבוי התפילות והבקשות דבני-ישראל, ישנו גם הפסק-דין של כמה-וכמה רבנים ומורי-הוראה שליט"א (ומספרם הולך וגדל) שהקב"ה מוכרח (כביכול) להביא את הגאולה תיכף ומיד ממש, נוסף על הפסק-דין המפורש בתורה ש"כלו כל הקיצין", ההכרזה והפסק-דין של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו לפני יותר מארבעים שנה: "לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה", כיוון שכבר סיימו כל ענייני העבודה, ואין הדבר תלוי אלא בהקב"ה!...

ומהפסק-דין של רבנים ומורי-הוראה זוכים תיכף ומיד לקיום הייעוד שבסיום ההפטר ד'שבת חזון': "ואשיבה שופטין כבראשונה וגו'", "בטבריא עתידין לחזור תחילה ומשם נעתקין למקדש", בלשכת הגזית. "בנערינו ובזקנינו גו' בבנינו ובבנותינו", ונשיא דורנו בראשנו, ו"קהל גדול ישוכו הנה", לארצנו הקדושה, לירושלים עיר הקודש, להר הקודש, לבית-המקדש ולקודש-הקודשים.

(משיחת ש"פ דברים שבת חזון ה'תש"ג, ספר השיחות ה'תש"ג ח"ב עמ' 603)

עוד זעקה ותביעה

כמדובר כמה פעמים, כבר סיימו כל העניינים ובית-המקדש עומד ומוכן למעלה, ועל-דרך-זה בנוגע לכל העניינים - "הכל מוכן לסעודה", כל העניינים כבר מוכנים כביכול בתוך תיבה סגורה ומסרו את התיבה ואת המפתח שלה לכל יהודי,

הדבר היחיד שעליו מחכים הוא - שיהודי יזעק עוד זעקה ועוד בקשה ותביעה ועוד תזכורת: "עד מתין?!..."

ועל-ידי זה הוא פועל שמשיח-צדקנו נכנס עכשיו לתוך בית-הכנסת זה ולוקח את כל הנמצאים כאן, בתוך כלל-ישראל, לארצנו הקדושה...

(משיחת ש"פ דברים תנש"א. ספר השיחות תנש"א כרך ב, עמ' 735)

הדרכה אישית

יהודי שהתקרב לחב"ד בשנת תשי"ח, סימל את המהפך של 'ופרצת', זכה ליחס חם ולהוראות והדרכות אין-ספור מהרבי, עד שקבע את מקומו בתברון - הוא הצייר המפורסם ר' ברוך נחשון • ברשימה זו מוגש מבחר מההוראות האלה, רבים מהם בפרסום ראשון

להפיץ חסידות ב-770!...

"נחשון חיפה"; "נחשון לוד"; "נחשון ברוקלין (ארץ-הקודש)"; "נחשון ירות-ר"; "נחשון חברון" - כותרות אלה מופיעות בשורת הנמען במכתבים ששיגר הרבי לרה"ח ר' ברוך נחשון, והן ממחישות את ציוני הדרך ומקומות המגורים שהחליף בחייו. ב'תורת מנחם' כרך לו (עמ' 159 הערה 293) צוין, כי בין השיחות בהתוועדות י"ב תמוז תשכ"ג הכריז הרבי את "שמו של אחד המסובים, באומרו - בלשון הקודש - שייקה על עצמו שליחות להפיץ חסידות ב-770, ויאמר לחיים על חשבון זה".

מיהו אותו "אחד המסובים"? זה היה "ברוך בן לאה נחשון", שהגיע באותו קיץ לניו-יורק ושהה עם רעייתו במשך כשנתיים בסמיכות לחצר הרבי.

הקשר הגלוי של ר' ברוך נחשון עם הרבי החל בשנת תשכ"י. אז ביקר לראשונה בהתוועדות חסידיות בכפר חב"ד, ומשם היתה הדרך קצרה ללוד לישיבת 'תומכי תמימים'. שם למד שנה, ולאחר שירות צבאי בנח"ל חזר לשנה נוספת בישיבה. באותה תקופה כתב ר' ברוך הרבה אל הרבי וזכה לקבל תשובות רבות.

לחפש את בית המקדש שבכל אחד

נפתח בשאלה שהציג לרבי, על אכזבתו מבני-

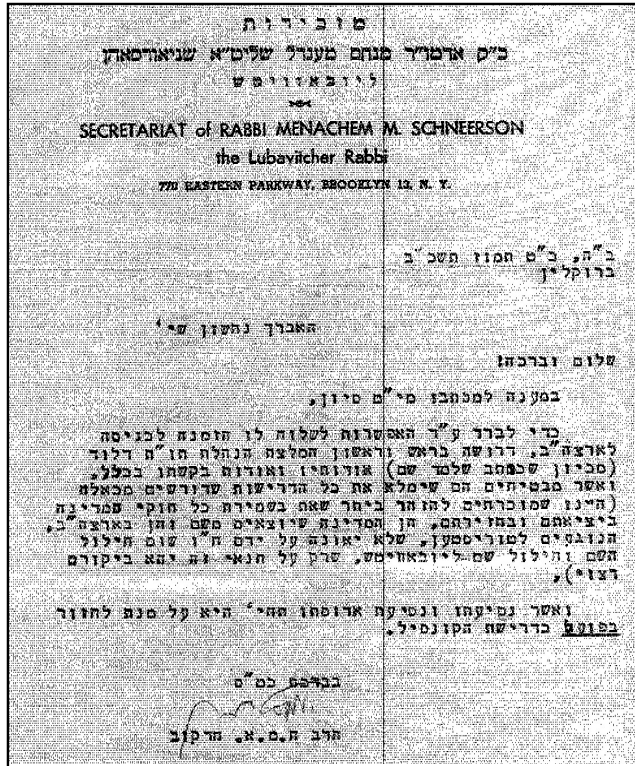
אדם שתוכם אינו כבוד. הרבי התייחס לשאלה זו במכתב מכ' שבט תשכ"ז:

אין כאן מקום לאכזבה כלל, כיוון שבטבע - חלק מסויים של מין האדם הם בבחינת עולה ויורד, וכמו שביאר בתניא שזהו הענין דלאום מלאום יאמן... כמה שנים לאחר-מכן, בכ"ו תמוז תשכ"ד, שמע ר' ברוך ב'יחידות' - לאחר שאמר לרבי כי הוא מרגיש בדירות גם ב-770, ומבקש להבין את מהות השליחות של 'פרצת' - משל לכך: אם אדם בא לבית-המקדש ורואה שיש שם בית כבוד. מוסד זה מוכרח להתקיים שם, ואין לפסול את בית המקדש בגלל. כמו-כן אין לראות אדם בצורה פסולה בגלל הכרחיותו להיכנס במשך היום לבית הכבוד. המבט הנכון הוא לחפש את בית המקדש שבכל אחד. וכשמחפשים זאת - מוצאים. באחד המכתבים (י"א שבט תשכ"ב) כותב לו הרבי:

סיבת המחשבות המבלבלות דוקא בשעת התפילה ות[למוד]ת[ורה] - מבוארות בתניא פ[רק] כ"ח.

ידידים המבינים בחיים מסודרים

השידוך והחתונה של ר' ברוך לוו בעצות הרבי, על פרטי פרטיהם. הנה מקצת ההוראות במכתבי אותה תקופה: בה' מנחם אב תשי"ט:

יבש[ר] ט[וב] בעניניהם הפרטים והכללים.

בי"ד תשרי תשכ"ח, כאשר משפחת נחשון התגוררה בירושלים ת"ו ור' ברוך דיווח על עניני אישי, שיגר לו הרבי נוסח רגיל אולם הוסיף בכתב-יד-קדשו: "בברכת חג שמח", ואחרי חתימתו כתב:

בנוגע לדירה בעיר העתיקה - תלוי בתנאי הדיור שם (למשפחה הכוללת ילדים קטנים), הריחוק ממקום לימוד הילדים, מקום עבודתו וכו' וכו' - ויברר כ[ל] ז[ה] אצל ידידים בסביבתו (שיש להם חוש בחיים מסודרים בפועל).

התנחלות חברון...

בחורף תשל"ב כתב לו הרבי (בשולי מכתב כללי פרטי מיום ג' שבט ב' דחנוכה ה'תשל"ב):

נ.ב. ז[ה] ע[תה] נתקבל המכתב מט"ו טבת.

הסברא לייסד ישיבה כו' - יכולה להביא לגירושם בכלל כו' ולכן מופרכת היא.

הפ"נ שבמכתביו יקראו בעת רצון על הציון הק', וכן הפ"נ דיום ההילולא.

בי"ח טבת תשל"א כותב המזכיר הרב י"ל גרונר לר' ברוך נחשון:

קבלתי מכתבך מכ"ב כסלו וכפי בקשתך שאלתי את כ"ק אדמו"ר שליט"א, וזה אשר הואיל לציין עליו:

הרי התנחל בחברון ומהו השינוי? הרקע למענה - קשיים רבים, בעיקר חברתיים, שהיו מנת חלקם של בני-החוג נחשון, והם ביקשו לעזוב את המקום. אולם, כאמור, הרבי הביע את דעתו השוללת זאת.

שידוך עם כזו שיחסה לתורה ומצוות אינו כדבעי - מובן שקשור עם הסתבכויות רבות, ושלא תמיד אפשר להעריכך מראש.

ביו"ד תמוז תשכ"ב: פשוט שאין זה ענין כלל לעורר רוגז (ועל אחת כמה וכמה) וכן[מה] - מחלוקת) בדבר הלבוש בעת החופה והחתונה, ושנואה המחלוקת כו' וגדול השלום.

כפי שמתאר הדוחק בנוגע להוצאות החתונה וכין[צא] ב[זה] - אינה מובנת הסברא על[ל] ד[בר] ביקור בארצ[ות] הב[רית] וקנדא.

בימי הסליחות ה'תשכ"ב - התייחס הרבי לחתונה, וכתב: נעם לי לקרות במכתבו על[ל] ד[בר] ה"שבע ברכות" כו' ויה[י] ר[צון] שת[מיד] כ[ל] ה[ימים]

נעם לי לקרות במכתבו על[ל] ד[בר] ה"שבע ברכות" כו' ויה[י] ר[צון] שת[מיד] כ[ל] ה[ימים]